

בס"ד

זעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

ערש"ק

לפר' נח

ה'תשפ"א

**בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895
גור-אריה צור
מודיעין עילית.
ניתן להצטרף לתפוצת מייל
דוא"ל: leshem895@gmail.com**

לעומקו של מקרא פר' נח

הָרַף ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. וּלְכֹן, אַע"פ שְׁבַאֲבֵרָהֶם גַּם נִכְפַּל שְׁמוֹ: {בְּרֵאשִׁית כה, יט'} וְאַלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן-אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת-יִצְחָק: כֹּל מֵה שֶׁנִּכְפַּל הוּא עֲבוּר בְּנוֹ, וְלֹא עֲבוּר עֲצֻמוֹ. וְלִכֵּן מִשְׁבַּחוֹ הַכְּתוּב: כִּי יִדְעֹתֶיךָ לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת-בְּנָיו וְאֶת-בֵּיתוֹ אַחֲרָיו.

וְאֵילּוּ בְּנֵה, שֵׁם וְתֵרַח, הֵגֵם שְׁהוּוּ צְדִיקִים כִּנ"ל, לֹא צִוּוּ אֶת תּוֹלְדוֹתֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם. וְאֲשֶׁר עַל כֵּן נִכְפַּל שְׁמֵם, שֶׁכִּבִּיכּוֹל תּוֹלְדוֹתֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים הֵם לַעֲצֻמָּם. לִכֵּן נִכְפַּל אֶלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ, אֶלֶּה תּוֹלְדֹת שֵׁם שֵׁם וְאַלֶּה תּוֹלְדֹת תֵּרַח תֵּרַח. לַעֲצֻמָּם וְלֹא לְדוֹרוֹתֵיהֶם. עַד שֶׁקָּם אַבְרָהָם וְהִנְחִיל לוֹ וְלְדוֹרוֹתָיו.

את שם את חם ואת יפת. (ו', י')

פִּירֵשׁ רש"י (בסוף בְּרֵאשִׁית) וְהֵלֵא יֵפֶת הוּא הַגְּדוֹל. אֲלֵא בְּתַחֲלִילָה אֶתְהָ דוֹרֵשׁ אֶת שְׁהוּא צְדִיק. וְהַקְּשָׁה הַשְּׁפֵתִי חֲכָמִים וְלַחֲשׁוֹב יֵפֶת לִפְנֵי חָם. וְתִירֶץ בְּשֵׁם הַמַּהְרֵשׁ"ל שֶׁלֹּא רָצָה לְהַפְסִיק בְּסֹדֵר הַתּוֹלְדָה.

אֶלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צְדִיק תְּמִיִם הָיָה בְּדוֹרֹתָיו וְגו' (ו', ט')

אֶלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ. יֵשׁ לִיתֵן טַעַם מְדוּעַ נִכְפַּל שְׁמוֹ שֶׁל נֹחַ. וְכֵן שֶׁל שֵׁם: אֶלֶּה תּוֹלְדֹת שֵׁם שֵׁם בֶּן מֵאֵת שְׁנֵה (יא, י'), וְכֵן שֶׁל תֵּרַח: וְאַלֶּה תּוֹלְדֹת תֵּרַח תֵּרַח הוֹלִיד אֶת אַבְרָם, (יא, כז').

וּבַמְדֵרֶשׁ רַבָּה (פִּרְשָׁה לַח), מוּבָא, אָמַר רַבִּי אֲבָא בַר כְּהֵנָא, כָּל מִי שֶׁנִּכְפַּל שְׁמוֹ יֵשׁ לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַזֶּה וְלְעוֹלָם הַבָּא, וְעוֹד שֵׁם שֶׁעָשָׂה תֵרַח תְּשׁוּבָה שֶׁנֵּא' לְאַבְרָהָם וְאַתָּה תְּבוֹא אֶל אַבְרָהָם בְּשָׁלוֹם.

וַיֵּשׁ לְשֵׂאוֹל, מְדוּעַ אִם כֵּן לֹא נִכְפַּל שְׁמֵם שֶׁל אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב, וְשֵׂאֵר הַצְּדִיקִים.

וְלַעֲוֹמְקוֹ שֶׁל מִקְרָא יֵשׁ לּוֹמַר, שֶׁכָּאֵן גִּילָה הַכְּתוּב תּוֹקֵף עֲבוֹדַתָּם וְצְדִיקוֹתָם שֶׁל אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב כִּנְגַד הַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים.

שֶׁכֵּל תּוֹקֵף עֲבוֹדַתָּם שֶׁל הָאֲבוֹת הַק' הִיָּה כַּמְבוֹאֵר בְּאַבְרָהָם בְּפִר' וִירָא (יח, יט) כִּי יִדְעֹתֶיךָ לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת-בְּנָיו וְאֶת-בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשִׁמְרוּ

לעומקו של מקרא פר' נח

לְפָנָיו (כד, מ')].
ועוד מביא רש"י שני אופנים לתיבה
הַתְּהַלֵּף. לשעבר, כמו בנח, ולעתיד
כבאברהם, קום הַתְּהַלֵּף (שם יג, יז).

ולעומקו של מקרא יש לומר, שנח
היה צריך סעד לתמכו מא' ועד ת',
ונרמז בתיבה אַת האַלְקִים הַתְּהַלֵּף נח,
וכיצד היתה התמיכה, שהיה צריך
לעוררו על כל צעד ושעל ולומר לו
הַתְּהַלֵּף הַתְּהַלֵּף, הַתְּהַלֵּף.

ובאברהם הוא אומר האלקים אשר
הַתְּהַלֵּכְתִּי לְפָנָיו. מאי לְפָנָיו,
שהתהלכתי לפניו עוד לְפָנָיו שאמר לי.
בהתעוררות עצמית.
ומה שאמר לו, קום הַתְּהַלֵּף, הוא
בבחינת אין מזרזין אלא למזרזין.
[ועיין עוד לקמן ו, טו'].

והנני משחיתם את-הָאָרֶץ (יג, יז)

פירש רש"י [לשון שני] את הארץ
עם הארץ.
כלומר שעם השחתת הארץ הנני
משחיתם. ויש לשאול, הרי הארץ
והשמים קיימים לעולם, ואינם

ולעומקו של מקרא י"ל, שלכן אמר
יפת לבסוף, שאף שנראה צדיק יותר
מחסם, הרי הוא קשה ממנו. ודורותיו
יוכיחו שרצו המתיוונים לשמד את
ישראל. והמחטיאו קשה מן ההורגו.
לכן גם בפרשתנו יפת נזכר רק
לבסוף.

פי השחית כל בְּשֵׁר אֶת דָּרְכּוֹ עַל
הָאָרֶץ (ו, יב')

השחית כל בְּשֵׁר. ההשחתה מן
הבשר היא ולא מן הנשמה. שהנשמה
היא מדיליה נפח, ולא תִּשְׁחַת. ככתוב
שחת לו, לא. [האזינו]. ופירושו שם:
שחת לעצמו ולא לו, שחת לעצמו
ובשרו ולא לקב"ה, ולא לחלק שנפח
בו.

את האַלְקִים הַתְּהַלֵּף נח (ו, ט')

פירש רש"י, נח היה צריך סעד
לתמכו שנאמר אַת האלהים התהלך
נח, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך
בצדקו מאליו שנאמר אשר התהלכתי

לעומקו של מקרא פר' נח

וזה שאמר ואל יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה. שהאד הוא הרוח של האדם, יפרד מן הארציות וישקה בטלליו את הרוחניות שבאדמיותו. ואז תתגלה פנימיותו. לכן אמר פני האדמה. כי כמים הפנים לפנים. שתהיה פנימיותו המתגלית בפניו עולה ונבדלת מן הארציות, ומשקה את אדמיותו והרי הוא כל יום כנברא מחדש על ידי בוראו מתוך אדמיותו. ואשר על כן אומר הנביא [יחזקאל] אדם אתם. ודרשו אתם קרואים אדם. שאתם מעלים את האד שבכם מתוך ארציותכם ומשקים את אדמיותכם, להיות לכם פנימיות של ה"מה". של מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה ולאהבה אותו מתוך פנימיותך, מתוך פני האדם אשר על כל פני האדמה. וזה שהעידה התורה על משה רבנו ענו מכל האדם אשר על פני האדמה. כיצד הגיע לדרגה כזו של ענו מכל האדם, באשר היה עולה מן הארציות להשקות בענותנותו את כל פני האדמה, כל פני האדם וכל בני האדם. ולזה אמרו אדם אתם. אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם.

ואשר על כן אמר הכתוב הנני משחיתם את הארץ, כדי שיניחו

נשחיתים? שהרי כך מבואר בפרשת האזינו, שהקב"ה מעיד בנו עדים שקיימים לעולם. אלא שהשחתה זו לארץ היא זמנית, כדי שיאבדו כל עושי עוולה. **ועוד יש לשאול:** אדמה מה חטאה. אלא לעומקו של מקרא יש לומר, שכאן נפרע מן הארץ שלא הוציאה עץ פרי אלא רק עץ עושה פרי. ונקראת בענין זה ארץ ולא אדמה, מלשון לרצות עבד את אדוניו. וכעין שאמר "וביום פקדי ופקדתי".

ועוד, כאן גילה רחמיו המרובים, שאינו חפץ במות המת כי אם בשובו מדרכו וחייה. כי מה הארץ אין לה השחתה, אף האדם, משעשה תשובה, אין לו השחתה. **ועוד יש לומר** שכך אמר: הנני משחיתם את הארציות שבבריות. וחכה עשרה דורות אולי יזנחו את ארציותם ויתעוררו לרוח הממלא שבתוכם. עד שבא נח שהכתוב מעיד עליו שהוא איש האדמה. דייקא נמי: איש הארץ לא כתיב אלא איש האדמה, וכפי שיבואר לקמן שאדמה מבטאת את החלק הרוחני שבארציות. שכן ממנה נברא האדם, שיהיה בעל רוחניות מעבר לגשמיותו. ומשראה את נח מתחבר לאדמה ולא לארץ, אמר הנני משחיתם את הארץ. את חבורם לארץ.

לעומקו של מקרא פר' נח

את הגִּפְרִי בַּכֶּפֶר. שגִּפְרִי הנכתבת באות ג' תרמוז על ג' שהוא מלשון גזל ומלשון ניאוף, גייפתא. והמילה כֶּפֶר בכ' הוא מלשון כפוף. לכפוף את גבהות לבו שהביאה להשחתה. והכפיפות קומה תכסה על פשעי הגזילה והניאוף הבאים מן הגבהות. והכ' במילואה היא כ'פ'. שהוא ר"ת כל פה. שעל ידי התיבה, כל פה לך יודה. והג' של הניאוף והגזל ייהפך לג' של גמילות חסדים כפי שהיה בתיבה.

וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ וגו' (ו,טו')
וְזֶה. לא כאברהם שהתפלל על אנשי סדום, נח אינו מתפלל על אנשי דורו. ואשר על כן ירד מגדולתו שניתנה לו בתחילה שקראוהו בקריאת חיבה של נבואה זה ינחמנו. כמו זה הדבר אשר צוה ה'. ונח ירד מדרגה של נבואה, לדרגה של עשייה. וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ. והוא הסעד והתמיכה שהיה צריך לקבל מאלקיו להצלת דורו.

לארציותם וידבקו באד העולה מן הארץ להשקות פני אדמיותם.

עֲשֵׂה לָךְ תֵּבַת עֲצֵי-גֹפֶר וגו' וְכַפַּרְתָּ אֹתָהּ מַבַּיִת וּמַחֲוִץ בַּכֶּפֶר: (ו,יד')

על דרך הרמז ובשימת לב יש לומר כי התיבה היתה כמין עולם קטן. וכשם שהעולם מתנהל על ידי מידותיו של הקב"ה, וכל מידותיו אינן אלא מידה כנגד מידה, כן התנהלה התיבה במידה של מידה כנגד מידה.

כנגד מה שגזלו וחמסו זה מזה, ולא נהגו בחסד וברחמים, יהיו צריכים לנהוג זה עם זה בתיבה בחסד ורחמים, ותחת היותם כופרים בחסדיו של מקום, יהיו צריכים להיות תלויים בתיבה בחסדי המקום, ותחת אשר השחית כל בשר וכו' נאסרו בתיבה על פריה ורבייה.

והנה המבקש כפרה על כפירתו צריך להיות תוכו כבדו. לכן אמר מבַּיִת וּמַחֲוִץ בַּכֶּפֶר. והוא בדרך של לשון נופל על לשון. ולכן צריך לכסות

לעומקו של מקרא פר' נח

ו**יש** אמנם להתבונן, **מדוע לא יתפלל נח על אנשי דורו**. והרי התורה העידה כי הוא צדיק תמים. **אלא צריך לומר**, שמידותיו רמוזות לו בשמו. **נח**. שכל הוויתו היא **ניחא**. צדיק תמים אשר יעשה ככל אשר יצוהו אלקיו. **אך ללא התעוררות מעצמו**. ותפילה צורך פנימי והתעוררות פנימית גדולה היא. וזה בדרגת אברהם ימצא ולא בדרגת נח.

ו**על דרך הצח יאמר**, **שתרמוז הפרשה לכחה של תפילה**. שכן דרך המתפלל לעיין בתיבה הכתובה לפניו. ועל פי נקודותיה להפוך אותה ל**הברה** מדוברת על ידי נפיתח הרוח וקריאת הגרון וגלגול הלשון. ועל ידי צירוף הברה ל**הברה**, נוצרת המילה. אותה מילה העולה לפני כסא הכבוד לפני קונה.

ו**נח**, שמידתו כנ"ל היתה **ניחא**, גם **תיבתו** על פני המים היתה **ניחא**, וכן **תיבות** תפילותיו היו כולן **ניחא**, ועדין לא נהפכה אצלו **התיבה להברה**, וה**הברה לא הפכה למילה**. וזה שנרמז בהיותו צדיק תמים, שאמרו **שנולד מהול**, ולא הוצרך **למעשה המילה**.

ו**לעומקו של מקרא**, לא זכה למלל מילה, אלא נשאר בתיבה ללא מילה. לכן לא השכיל להתפלל על דורו. **אבל באברהם**, הפכה התיבה ל**הברה**, שהיא חלק בלתי נפרד משמו. **אברהם**, המרמז על הברה וההברה למילה, והמילה לתפילה. לכן זכה אברהם למצות המילה. שבזה הוציא את התיבה ואת ההברה אל הפועל של המילה. ואף כי מילתו היתה בערוב ימיו, הרי **חכה כל ימיו** לציווי ה' בבחינת מתי יבוא לידי ואקיימנה. והרי זה יסוד התפילה. לצפות תמיד מתי **תבוא לידי התפילה**, ואקיימנה. וכפי שאמר ר' יוחנן ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו. (ברכות כא, א).

ו**אשר על כן** אברהם התפלל על אנשי דורו, ונח לא השכיל לעשות כן, ונשאר בתיבתו. ואף כי יצא ממנה, **בעל-כרחו** יצא ממנה, כפי **שבעל כרחו** נכנס אליה, וכפירוש רש"י על הפסוק (ח, יז) **כָּל-הַתְּחִיָּה אֲשֶׁר-אֶתָּהּ** וגו' (**הוציא**) **הִצִּיא אֶתָּהּ**. הוציא כתיב **הִצִּיא** קרי, אמור להם שיצאו, הוצא, אם אינם רוצים לצאת הוציאם אתה.

ו**לעומקו של מקרא יש לומר** שכיון הכתוב גם לנח עצמו. שאם

לעומקו של מקרא פר' נח

והוא של ע"ב שְׁמוֹת, אשר כולם חסד ורחמים. וכשם שאומרים בהושענות **אני** והו הושיעה נא. וצירפו להבאת המבול לשתף **רחמים בדין**.

ובאומרו וְאֲנִי, הראהו ענותנותו, שמשתף עצמו עם מלאכיו הק' ולכן אמר **וְאֲנִי**. בוו' החיבור. ובדרך של סרסהו ודרשהו ובדרך של אל תקרי. אל תקרי **וְאֲנִי הַנְּנִי**, אלא **הַנְּנִי וְאֲנִי**. לכן אמר **וְאֲנִי הַנְּנִי מְבִיא אֶת הַמַּבּוּל מֵיָם עַל הָאָרֶץ**.

ובפרקי אבות (פרק ה, משנה ב') שנו: עֲשֶׂה דוֹרוֹת מֵאָדָם וְעַד נֹחַ, לְהוֹדִיעַ כְּמָה אָרְךְ אַפְיָם לְפָנָיו, שְׁכַל הַדּוֹרוֹת הָיוּ מְכַעֲסִין וְבָאִין עַד שֶׁהִבִּיא עֲלֵיהֶם אֶת מֵי הַמַּבּוּל. וכן עֲשֶׂה דוֹרוֹת מִנֹּחַ וְעַד אַבְרָהָם, לְהוֹדִיעַ כְּמָה אָרְךְ אַפְיָם לְפָנָיו, שְׁכַל הַדּוֹרוֹת הָיוּ מְכַעֲסִין וְבָאִין, עַד שֶׁבָא אַבְרָהָם וְקָבַל עָלָיו שְׂכַר פְּלִים.

וְהִינֵן בְּהַ, לְהוֹדִיעַ כְּמָה אָרְךְ אַפְיָם לְפָנָיו, לְהוֹדִיעַ לָמִי. אם לעשרה דורות ראשונים, הרי לא קבלו ממנו, ומה שבח יש כאן. אם לעשרה דורות שניים גם לא קבלו ממנו, **פרט**

גם הוא לא ירצה לצאת יוציא עצמו בעל כרחו. אלא שדבר הכתוב לשון כבוד לנח, שנאמר הִצָּא אֶתְךָ. ולכן לא פעלה עליו התיבה דבר ונשאר נייחא כאילו **מכונס עדין בתיבתו**.

וְאֲנִי הַנְּנִי מְבִיא אֶת הַמַּבּוּל מֵיָם עַל הָאָרֶץ (ו'יז')

הַנְּנִי מְבִיא. כאן לימד הקב"ה את נח כיצד להיות בעל ענוה ובהכנעה ובזריזות של התעוררות פנימית. **הַנְּנִי**. כך אמר אברהם כשקראתיו, אברהם אברהם ויאמר **הַנְּנִי**. משה משה ויאמר **הַנְּנִי**.

וְאֲנִי הַנְּנִי. ובשימת לב לעיל (פסוק יג') לא אמר **וְאֲנִי הַנְּנִי** אלא **הַנְּנִי בלבד**: קוץ-פל-בְּשָׂרִי בָּא לְפָנָי וגו' **וְהַנְּנִי** משחיתם את-הָאָרֶץ.

ואשר על כן יש לומר על דרך הסוד, שכאן צירף שם קדוש הנקרא **אני**, והוא כינוי להקב"ה, והוא שֵׁם המלאך הממונה על השגחת ה' בארץ **ברחמים**. הוא השם היוצא מן הפסוקים ויסע ויבא ויט (שמות פרק יד פס' יט-כא')

לעומקו של מקרא פר' נח

ובשימת לב, עשרה הדורות השניים אינם כוללים את אברהם: נח, שם, ארפכשד, שלח, עבר, פלג רעו שרוג, נחור, תרח. שאברהם לא היה נחשב בין הדורות שהכעיסוהו להקב"ה.

מה שאין כן בעשרה דורות הראשונים, בהם נחשב גם נח בין העשרה דורות שהכעיסוהו: אדם, שת, אנוש, קינן, מהללאל, ירד, חנוך, מתושלח, למך, נח.

היוצא, איפוא, שנה נחשב לכאן ולכאן. העשירי מעשרה דורות הראשונים: אדם, שת, אנוש, קינן, מהללאל, ירד, חנוך, מתושלח, למך, נח. והראשון מעשרה דורות השניים: נח, שם, ארפכשד, שלח, עבר, פלג רעו שרוג, נחור, תרח.

וייש ליתן טעם במה הכעיס נח להקב"ה, והרי מצא חן בעיניו וכו'. ושמה יש לומר דהיא הנותנת. לאחר שהכתוב מעיד מציאת חן בעיני ה' אשר קראו צדיק תמים, לא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים. וכפירוש רש"י מאמין ואינו מאמין. וגם לאחר המבול, לאחר ראותו את

לאברהם שאינו ממנין הדורות שהכעיסו לפניו. שהרי לא רק שלא הכעיס לפניו, אלא שפך את כעסו, וגילה אהבתו עד שקבל שכר כולם. אלא על כרחך באה המשנה להודיע לאברהם פמה ארך אפים לפניו, כדי שיבוא ויקבל שכר כולם.

ותויו"ט פירש במשנתנו, בשם דרך חיים: דָּבָר זֶה הוּא מוֹדִיעַ לָנוּ פְּמָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַרְךְ אַפַּיִם.

ולדקדוק דבריו יש לומר שכך היא כוונת התויו"ט, שהקב"ה מודיע לנו במשנה זו דרך אברהם אבינו פמה ארך אפים לפניו.

דייקא נמי, ממה ששנתה המשנה: עד שָׁבָא אַבְרָהָם וְקָבַל שְׂכָר כְּלָם. מאי וְקָבַל, קרי ביה: וקבל עליו, להודיע לדורות הבאים אחריו פמה ארך אפים לפניו. ככתוב (בראשית יח, יט) פִּי יִדְעֹתוֹ לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְנֶה אֶת-בְּנָיו וְאֶת-בֵּיתוֹ אַחֲרָיו. ומה שקבל שכר כולם, נכלל במה שנאמר לאברהם בהמשך הפסוק: לְמַעַן הִבִּיא ה' עַל-אַבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר-דָּבַר עָלָיו.

לעומקו של מקרא פר' נח

וכאומר: **אש אָקם על עשרה דורות**
וַיִּחַמַּל עַל נַח.

ועשרה דורות הַשָּׁנִיִּים: נח, שם,
ארפכשד, שלח, עבר, פלג רעו
שרוג, נחור, תרח סימנם:

נָשָׁם (נח שם), **אִשׁ עָפָר שָׁנָה(א)ת,**

ויהיה שָׁנָה(א)ת, ללא א' להודיע כי
אברהם אינו בכלל הדורות המכעיסים.

וכאומר: לאברהם: באשר נָשָׁמַת
סיפורי ההשגחה והחסד מנח ושם,
(שאברהם היה בן נ"ח כשמת נח, ובן
ג' הכיר את בוראו נמצא חי כל השנים
האלו בזמנו של נח, ואולי אף שמע
תולדותיו על ברכיו, וכן תספר הגמ'
במסכת סנהדרין קח: על דו שיח בין
אליעזר עבד אברהם ובין שם בן נח,
זה יספר על עפר מלחמת המלכים וזה
יספר על החסד שנעשה בתיבה).

ובאשר שָׁנָאתָ מלסגוד לאש ולעפר,
נהיו בידך כחומר ביד היוצר. כגון
האש שהושלחת אליה באור כשדים
לא יכלה לך, והעפר שהשלחת על
כדלעמר במלחמת המלכים הפך מידך
לקצים וחרבות.

כל הנסים הגלויים בתיבה, הלך וקלקל
ביין. ויש מאבד עולמו בשעה אחת.
לכן נחשב נח לכאן ולכאן. העשירי
מעשרה דורות הראשונים והראשון
מעשרה דורות השניים.

ועל דרך הצת, והרמז, וכפי שדרשו
תינוקות של בית רבן, על האותיות
ס'ע' סימנים עֲשֵׂה בתורה וקנה אותה,
יהיו ראשי תיבות של כל הדורות
מרמזות על נח ועל אברהם.

עשרה דורות ראשונים אדם, שת,
אנוש, קינן, מהללאל, ירד, חנוך,
מתושלח, למך, נח סימנם:

אִשׁ אָקם יַחַמַּל נַח.

וכאומר: מיסוד האש תבוא נקמתו
ככתוב (דברים לב, כב') **פִּי אִשׁ קָדְחָה**
בְּאִפִּי וַתִּיקַד עַד שְׂאוֹל תַּחַתִּית וַתֹּאכַל
אָרֶץ וַיִּבְלָה וַתִּלְהַט מוֹסְדֵי הָרִים.
ומיסוד המים תבוא חמלתו ככתוב
(ישעיהו ל, יד') **לֹא יַחַמַּל וְלֹא יִמָּצֵא**
בְּמִקְתּוֹ הָרֶשַׁע לְחַתּוֹת אִשׁ מִיְקִיד
וְלִקְשׁוֹף מִיָּם מִגְבָּא (ישעיהו ל, יד).

לעומקו של מקרא פר' נח

ואשר על כן יהיו עשרה דורות של קין מאדם ועד נעמה כעשרה דורות שמאדם ועד נח. ומה שקבל אברהם שכר כולם, הרי גם שכר דורותיו של קין נכלל בהם.

ועל דרך הצח, והרמז, סימנים עֲשֵׂה גם בדורות אלו שמאדם ועד נעמה, והם:

אדם, קין, חנוך, עירד, מחויאל, מתושאל, למך, יֶבֶל, יוֹבֵל, נעמה וסימנך:

אַקח עִמָּם לַיִן

וכאומרו: שלא נותר מהם אלא נעמה אשת נח שנאמר בו וַיִּשְׁתּוּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכְּרוּ, וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֶהְלֵה.

וַיַּעַשׂ נֹחַ כָּל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים כִּן עֲשֵׂה (ו,כב')

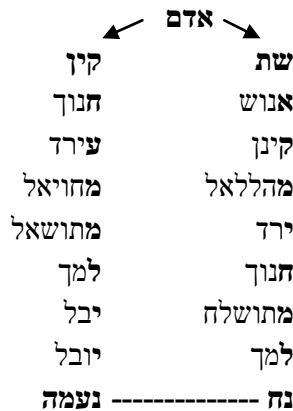
יש לשאול מצינו במשה שהכתיבה עליו התורה כִּן עֲשֵׂה אֶת-הַמִּצְוָה (במדבר ח,ד). ומדוע לא תכתב כן

ויש לשאול מדוע לא קא חשיב התנא של משנתנו הנ"ל, גם לעשרה דורות של קין, שהיו במקביל לעשרה דורות שמאדם ועד נח. והם:

אדם, קין, חנוך, עירד, מחויאל, מתושאל, למך, יֶבֶל, יוֹבֵל, נעמה (אחות תובל קין).

והרי גם בהם מצאנו הכעסה לפני המקום כגון יֶבֶל שבנה בתים לעובדי אלילים וכיוֹבֵל שהיה תופש כנור ועוגב לעבודת אלילים וכפירוש ב' ברש"י שם (ד, כא).

ויש לומר על פי מה שנאמר בבראשית רבה והביאו רש"י כאן, נעמה היא אשתו של נח. כזה:

לעומקו של מקרא פר' נח

ואע"פ כן נקראת על שמו, **כִּן עֲשָׂה** אֶת-הַמִּנְרָה, שרצה לעשותה, ונאנס על פי הדיבור, ומעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

וַיָּבֵא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי-בָנָיו אִתּוֹ אֶל-הַתֵּבָה מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל (י, 1).

פירש רש"י מפני מי המבול. אף נח מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין שיבא המבול, ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים.

וַתְּוַיֵּן כָּהֵן, מה יכריח לומר עד שדחקוהו המים. **אלא** דייקא נמי לפשוטו של מקרא, שלא כתב מפני הגשם, אלא **מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל**, וזה שפירש"י עד שדחקוהו המים.

ועל דרך הטעמים, יש לומר, **טעם הטיפחא יוכיח**. שכן כתיב **מִפְּנֵי בטיפחא**. וטיפחא היא מעין הפסקה קלה, ואע"פ שבדין היא מוטעמת כאן לפני סוף פסוק, מכל מקום היא תדרש כמפסקת, אשר לא בהכרח מחוברת עם המילה שלאחריה.

נבח **כִּן עֲשָׂה את התיבה**, כשם שנכתב במשה **כִּן עֲשָׂה אֶת-הַמִּנְרָה**.

אלא יש לומר כהמדרש רבה, **בראשית רבה** (פרשה לו, ד) אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, תְּכִיב מֹשֶׁה מִנֶּח, נֹחַ מִשְׁנַקְרָא אִישׁ צַדִּיק, נִקְרָא אִישׁ אֲדָמָה, אֲבָל מֹשֶׁה מִשְׁנַקְרָא אִישׁ מִצְרִי, נִקְרָא אִישׁ הָאֱלֹהִים. (דברים לג, א)

ואשר על כן, לעומקו של מקרא יֵאמֶר: נח שהוא **אִישׁ אֲדָמָה** נשאר בעולם **העשיה**. לכן כתיב ביה **כֹּכֵל** אֲשֶׁר צָנָה אִתּוֹ אֱלֹהִים **כִּן עֲשָׂה**. אבל משה שנקרא **אִישׁ הָאֱלֹהִים**, ממשיכה התורה ומכתיבה עליו **כִּן עֲשָׂה אֶת הַמִּנְרָה**, לומר לנו שלא נשאר בעולם העשיה, אלא כראוי ל**אִישׁ הָאֱלֹהִים** הוא עולה מעולם העשיה עם השלהבת שעולה מאליה דרך עולם היצירה והבריאה אל עולם האצילות, גבוה מעל גבוה. לכן נאמר בו **כִּן עֲשָׂה אֶת הַמִּנְרָה**. ופירש רש"י שם: **כִּן עֲשָׂה מי שעשאה**. ומדרש אגדה על ידי הקב"ה **נעשית**. וכן מובא בתנחומא תיעשה מאליה.

ופירוש הדברים שלא הצריכו הכתוב את משה לעשות את המנורה, כי הוא איש האלהים ולא איש האדמה.

לעומקו של מקרא פר' נח

האחרים **לְהַאֲמִין**. וכגון **לְהַאֲכִיל**. שגורם לזולתו להיות אוכל. כן כאן, שעל ידי מעשיו ודיבוריו הקדושים הוא גורם לאחרים להיות באמונה. והיינו **לְהַאֲמִין את זולתו**.

והנה, כלל הוא באמונה, **שהמאמין** לא יאמין את זולתו עד אשר **יִרְאֶה לעין כל** כי המאמין נאמן בעצמו לאמונתו.

ואשר על כן לא תבא פעולת האמונה בפעל עומד, כמו **אֹמֵן**. כי תכליתה תמיד **לְהַאֲמִין את האחרים**.

ולפי כל הנ"ל יובן מדוע נח לא האמין את אנשי דורו, מדוע לא גרם להם להאמין. שהרי הוא עצמו לא נכנס עד שדחקהו המים.

וזו כוונת רש"י בפירושו, מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין:

מקטני אמנה היה: מאמין לעצמו, ואינו מאמין את זולתו.

ולכן פירש רש"י את שני הפירושים. האחד שלא נכנס עד שדחקהו המים, והשני שהוא סיבת

ואשר על כן יצפה מן הצדיק להיכנס לתיבה **מִפְּנֵי צִוּוֵי ה'.** או לפחות **מִפְּנֵי הַטִּיפּוֹת** הראשונות של הגשם.

והנה הטיפחא כביכול **טופחת** על הפנים ומפתיעה את הקורא, לומר **מִפְּנֵי, מפני מה - מִפְּנֵי מִי הַמִּבּוּל!** וזה שפירש רש"י, אף נח מקטני אמנה היה, ולא נכנס לתיבה עד - שדחקהו המים.

יש להתבונן בלשון זו של רש"י על נח:

מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין.

מאי קטני אמנה. ומאי מאמין ואינו מאמין.

ולעומקו של מקרא נראה לומר, שהמילה מאמין סובלת שני פירושים. הא' מאמין לעצמו, כפשוטו. שהמאמין הוא אדם בעל אמונה בדבר.

והפירוש השני, שהמאמין גורם גם לאחרים להאמין. ואשר על כן להאמין הוא בנין הפעיל. שמפעיל את

לעומקו של מקרא פר' נח

בהמה, ומביאה מנחתה מן השעורים ולא מן החטים. (סוטה, טו עמ"ב).

כמו כן בעניינינו, השחית כל בשר דרכו על הארץ והבריות התנהגו כבהמות, על כן יקראו לבהמות בשם הבריות, איש ואשתו, ויהיה זה כתוכחה מן השמים לדור המבול.

וייש לדרוש לְשִׁבְתָּ, על ידי קרי וכתוב של המילה **הוא**. ומן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טִהַרְתָּ הוּא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ.

וַיִּקְרָאוּ אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, שאע"פ שהם עכשיו שְׁנַיִם, עתידים הם לְהִקְרָא אֶחָד, בתיבה לשונית אחת. וזה רמזתם התיבה האחת היא תיבת נח, הנקראת בשם הוּא, שנכנסו בה כל הבריות. **כמשל ונמשל**.

המשל הוא התיבה עצמה שבנה נח. **והנמשל** הוא שהתורה הכניסה כביכול גם את הבהמות וגם את העופות לתיבה לשונית אחת: **הוא**. הנכתבת הוא ונקראת היא. שבתיבה זו, הוא זה היא והיא זה הוא. כאיש ואשתו שהיא אליו תשוקתה, והוא ימשל-בה. ולכן פִּרְסַמְתֶּם התורה לכל

הראשון שהיה מאמין לעצמו, ואינו מאמין את זולתו. שהרי לא נתן לאנשי דורו את הדוגמא המתאימה לאנשי אמה, וראו כולם שאינו נכנס עד שדחקוהו המים. וזו כוונתו מאמין ואינו מאמין. מאמין לעצמו, ולא את זולתו.

מִכָּל | הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח-לָךְ שְׁבַעָה שְׁבַעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טִהַרְתָּ הוּא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ: (ז,א-ג).

וייש לשאול, כיצד זה ניתנו לבהמות כינויים קדושים כאלו כמו איש ואשתו. שהרי כינויה של האשה ניתן לה על שם האיש, ככתוב לזאת יקרא אשה פי מאיש ללקחה זאת. ועוד שדרש רבי עקיבא: (סוטה יז.) איש ואשה זכו שכינה ביניהם.

ונראה לומר שיש לדרוש לגנאי ויש לדרוש לשבת.

יש לדרוש לגנאי, על דרך מה שדרשו באשה סוטה. היא עשתה מעשה בהמה לכן קרבנה קרבן

לעומקו של מקרא פר' נח

והאווה'ה הק' תירץ: כי מה שהוא לקיום המין אינם אלא ב' ואותם הביא ה' עד התיבה והוא קבלן, אבל תשלום הז' [כלומר החמש הנותרים] הוא נח טרח בעצמו לקחת אותם כמו שצוה ה' אליו, תקח לך שאינו לקיום המין הוא יטרח בשלו.

ועדיין יש ליתן טעם, היכן ימצא סמך לדבריו מן הפסוק שצוה רק על החמישה הנותרים, סוף כל סוף כתיב שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל-נֹחַ פְּאֶשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ:

ובשימת לב יש לומר כי יבוא הפסוק השלישי הוא פסוק ט"ו וילמד ע"י טעם הטיפחא: **וַיָּבֹאוּ אֶל-נֹחַ אֶל-הַתֵּבָה, שְׁנַיִם שְׁנַיִם מִכָּל-הַבְּשָׂר אֲשֶׁר-בָּו רֵיחַ תְּחִיב:**

תחת המילה נַח יש טעם טיפחא שהיא מעין הפסקה קלה בין המלים אֶל-נֹחַ ובין המלים אֶל-הַתֵּבָה. וטעם הטיפחא במילה נַח, הפסיק העניין. לומר לך: **וַיָּבֹאוּ אֶל-נֹחַ - מאליהן. אֶל-הַתֵּבָה - הם החמישה הנותרים שטרח נח להביאם. כפירוש אוה"ח הק'.**

ועל דרך הצת יבואר: נח הוא שתי אותיות, התיבה (כתיב מלא) הן 5

הבהמות והעופות בתיבה הוא. ותיקונם הוא להיות אחד, כאיש וכאשה. שיתנהגו זה עם זה באהבה, כבאחרית הימים שנאמר בהם וְגַר וְאָב עִם-פֶּבַשׁ וְנֹמֵר עִם-גְּדֵי יַרְבֵּץ וְגו'. (ישעיהו, יא, ו').

שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל-נֹחַ אֶל-הַתֵּבָה זָכָר וּנְקֵבָה פְּאֶשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ: (ז, ט')

פירש רש"י באו אל נח. מאליהן. ונתן ה"שפתי חכמים" טעם לדבריו: דאם לא כן הובאו מיבעי ליה. [ומזה שהביאן הכתוב בלשון בָּאוּ, ש"מ מאליהן באו].

ולעומקו של מקרא נראה כרתתי דסתרין: דאם כן, שבאו מאליהן, יקשה אומרו **פְּאֶשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ:** וכן בפסוק טז': **וַהֲבֵאִים זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל-בְּשָׂר לְפָנָיו פְּאֶשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים וְגו'.** מאי אתו, פְּאֶשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים וְגו'. כלומר אם באו מאליהן - כאשר צוה אתם מבעי ליה. ואם כאשר צוה אתו, את נח, - הובאו על ידי נח מבעי ליה.

לעומקו של מקרא פר' נח

ברחמים שאם יחזרו [בתשובה] יהיו גשמי ברכה, וכשלא חזרו היו למבול.

ועל דרך הלשון, הניקוד של **הַגָּשָׁם** יוכיח, שהוא **בִּסְגוּל**, הוא הניקוד של שם ה' בספירת **הַתְּסֵד**. כזה: **נִ'הִ'נִ'הִ'**. ולכן יש מקפידים לאמרו בתפילה בסגול. משיב הרוח ומוריד הַגָּשָׁם.

וגם האומרים אותו **בְּקִמְצִי**, ומוריד הַגָּשָׁם, אע"פ שקמץ יכול להידרש **כיד קמוצה**, הרי מאידך רומז הקמץ על רחמים גמורים מעולם האצילות, שם ספירת ה**כתר** המנוקדת **בְּקִמְצִי** כזה: **נִ'הִ'נִ'הִ'**, מקור שפע הברכה.

ולעומקו של מקרא יֶאֱמַר, זה שרמז רש"י (לקמן ח,ב') בפסוק ויִפְלֵא הַגָּשָׁם מִן-הַשָּׁמַיִם. ופירש"י מאי ויִפְלֵא, כמו בפסוק אֲתָהּ ה' לֹא תִכְלָא בְּרַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי. וכאומר: בגשם נאמר ויִפְלֵא, מרוב תשוקתו לירד. אך לא כן תנהג בְּרַחֲמֶיךָ המתגוללים עלי, אותם לֹא תִכְלָא מִמֶּנִּי, מרוב תשוקתי אליהם.

אותיות, לכן ויִבְאֹו אֶל-נֹחַ - מאליהן, הם שנים, זכר ונקבה. אֶל הַתִּיבָה - הם ה**חמישה** הנותרים שטרח נח להביאם.

או כלך לדרך זו, מדוע נכתב בטיפחא בין נח והתיבה: **אֶל-נֹחַ** - כדי שיבחין בין הבהמה הטהורה לבין הבהמה אשר איננה טהורה, ומאחר שהבחין - נתן להם רשות להכנס **אֶל הַתִּבָּה**. וכפי שפירש רש"י לעיל (ז,א-ג) שלמד נח תורה להבדיל בין הטהורה ובין אשר איננה טהורה.

ולפירוש אוה"ת הק' שטרח על החמישה הנותרים, תהיה זו טירחתי: מה שהקב"ה הביאן - אין צריך בדיקה. שנאמר: ויִבְאֹו אֶל-נֹחַ. ומה ש**נח הביאן** - צריך בדיקה מלבד אם טהורים או טמאים **גם אם יש בהן מום אם אין**, כדי שיוכלו להיות נקרבים על המזבח בצאתו מן התיבה. ועל בדיקתם זו נאמר **אֶל-הַתִּבָּה**.

ויהי הַגָּשָׁם על-הָאָרֶץ וגו' (ז,יב')

פירש רש"י ולהלן הוא אומר ויהי המבול, אלא כשהורידן הורידן

לעומקו של מקרא פר' נח

צומחת מידת האמת ככתוב (תהלים פה,יב) **אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמַח. מִתִּי תִצְמַח, כִּאֲשֶׁר יִשְׁקוּהָ מִי הַחֹסֵד.**

כֵּן כֹּאן וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל הָאָרֶץ. וַיִּגְבְּרוּ הוּא ספירת הגבורה, המים היינו חסד, שהחסד גבר על מידת הגבורה, שהיא ארץ, ומזה צמחה לה מידת האמת, שנאמר אמת מארץ תצמח.

וְכֵן עַל דֶּרֶךְ הַצֵּחַ, ליתא מילתא דלא רמיזא באורייתא. וכך הוא החשבון. ארץ בגימטרי' 291, ועוד חמישים ומאת יום, היינו 441 בגימטרי' אמת. והיינו וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל הָאָרֶץ חֲמִישִׁים וּמֵאֵת יוֹם כִּי גָבַר עָלֵינוּ | חֲסֵדוֹ וְאֱמֶת ה' לְעוֹלָם הִלְלוּהָ.

בְּעֵשִׂירֵי בְּאֶתְדֵי לְחֹדֶשׁ נִרְאוּ רְאִשֵׁי הַהָרִים (ח,ה) פירש רש"י נראו ראשי ההרים. זה [חדש] אב.

וְכֹאמְרוּ: הַהָרִים רִאשֵׁיהֶם, וְאֵין רִאשֵׁיהֶם הַהָרִים. שההרים אלו האבות, מאצילים על ראשי העם. ואין ראשי העם מאצילים על האבות.

וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ חֲמִישִׁים וּמֵאֵת יוֹם (ז,כד)

כֹּאן הוֹדִיעַ הַכְּתוּב עַל תְּגִבּוּרַת הַחֹסְדִים גַּם בַּעַת עֲשִׂיַת הַדִּין. ואשר על כן כתיב וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ

וּמַיִם הֵינּוּ חֹסֵד כְּמוּבָא בְּסִפְרֵים הַק' וכגון בתיקוני הזהר תיקונא שמונה עשרה **מַיִם דָּא חֹסֵד, וְאָרֶץ הֵינּוּ דִין וּמִשְׁפַּט כְּמוּבָא בְּמִשְׁלֵי כַּט, ד' מְלֻף בְּמִשְׁפַּט יַעֲמִיד אָרֶץ.**

וּבְאֹמְרוֹ וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ יודיע הכתוב שגם בזמן שיקוב הדין את ההר יגברו החסדים על הדינים, והיא מידת האמת, ככתוב (תהלים יט,י) **מִשְׁפָּטֵי יְהוָה אֱמֶת צִדְקוֹ יַחֲדוּ.**

וְהַיִּינָן בָּהּ, מַאי יַחֲדוּ, אֲלֵא מִשְׁפָּטֵי הֵינּוּ דִין, יְהוָה הֵינּוּ חֹסֵד וְרַחֲמִים, יחדיו הם אמת. כפי שאברהם במידת החסד, יצחק במידת הגבורה והדין, ויעקב הנכלל משניהם הוא מידת האמת.

וְזֶה שֶׁאָמַר דּוּד הַמֶּלֶךְ, (תהלים קיז,ב) כִּי גָבַר עָלֵינוּ חֲסֵדוֹ וְאֱמֶת ה' לְעוֹלָם הִלְלוּהָ. כאשר יגבר החסד על הדין,

לעומקו של מקרא פר' נח

**וַיִּשְׁלַח אֶת-הָעֹרֵב וַיֵּצֵא יֵצוּא וְשׁוֹב
עַד-יִבְשֹׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:
(ח,ז)
וַיֵּצֵא יֵצוּא וְשׁוֹב.**

פירש רש"י: יֵצוּא וְשׁוֹב. הולך ומקיף סביבות התיבה, ולא הלך בשליחותו, שהיה חושדו על בת זוגו, וכמו ששנינו באגדת חלק (סנהדרין קח:):

יש ליתן טעם לאומרו **יֵצוּא וְשׁוֹב**. והרי נשמע כעבודת המלאכים שנאמר בהם רצוא ושוב: **וְהַתִּיּוֹת רִצְוֹא וְשׁוֹב כְּמִרְאֵה הַבְּזֻק (יחזקאל א, יד), ומה בין זה לזה.**

ואכן, לעומקו של מקרא, בא הכתוב להבדיל בין הטמא לטהור. ראה מה בין העורב שהוא עוף טמא למלאכים הטהורים. העורב מדמה עצמו למלאכים, אך אינו נוהג כמוהם. חדא, שאצל המלאכים רָאָה יחזקאל הנביא שהם רצים, ר"ל שיעשו פעולתם בזולת זמן ובמרצה, וראה שישוּבו תיכף מן השליחות כמראה הבזק, **והעורב לא רק שלא חזר מיד מן השליחות אלא לא יצא כלל.**

אלא יונקים מהם. כדרך שאמרו (תנד"א) לעולם יאמר אדם מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי. והיינו נִרְאוּ רְאִישֵׁי הַהָרִים. הוא אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. שדבק במידותיו של אברהם אבינו, ההר הגדול, לקרבן לתורה, שעל מנת כן תם המבול, להיות שלום בארץ.

וכן יֵאמָר: נִרְאוּ רְאִישֵׁי הַהָרִים, נראו מעשי האבות. בְּעֵשְׂרֵי פְּאָחָד לַחֲדָשׁ, הוא א' מנחם אב, יום פטירתו של אהרן הכהן, עליו אמר הלל הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. לקיים בזה, והיו עיניך רואות את מוריך והיינו נִרְאוּ רְאִישֵׁי הַהָרִים.

ולכא מילתא דלא רמיזא באורייתא, נִרְאוּ רְאִישֵׁי הַהָרִים אותיות אהרן, וכן נרמז מקום קבורתו הר ההר. הַהָרִים כנוטריקון הר ההר.

לעומקו של מקרא פר' נח

וכפירוש רש"י על פסוק זה **עַד** יְבִשֶׁת הַמַּיִם: פשוטו כמשמעו. אבל מדרש אגדה (ב"ר שם), **מוכן היה העורב לשליחות אחרת**, בעצירת גשמים בימי אליהו.

וליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא. שהמלים **עַד-יְבִשֶׁת הן** אותיות **עד תשבי**. הוא אליהו הנביא אליהו התשבי, אליו נשלח העורב לעתיד לבוא, להאכילו בשר מבית המטבחים של אחאב.

וישלח את-העורב וגו' וישלח את-היונה (ח,ח).

יש ליתן טעם, מדוע נאמר היונה בה"א הידיעה. בשלמא **העורב**, נאמר בה"א הידיעה שאפשר לומר הוא העורב המיוחד לשליחות אחרת אצל אליהו הנביא, וכנ"ל. אלא **היונה** בה"א הידיעה מדוע נאמר.

ויש לומר, היא היונה המשולה לכנסת ישראל, כמובא בחז"ל (ברכות נג ע"ב) דמתילי כנסת ישראל ליונה דכתיב (תהלים סח, יד) **פגפי יונה נתפה בַּסַּף וְאַבְרוֹתֶיהָ בִּירְקַק תְּרוּץ**.

ועוד מה נאמר במלאכים כמדרש רבה בשיר השירים וְהַחַיִּיתִים רְצוּא וְשׁוֹב כְּמֵרְאֵה הַבְּזֹק, וְלֹא זֶה מְכַבֵּה זֶה וְלֹא זֶה מְכַבֵּה זֶה. מִכֶּאֱל שַׁר שָׁל שְׁלֵג, וְגַבְרִיאֵל שָׁל אֵשׁ, וְלֹא זֶה מְכַבֵּה זֶה וְלֹא זֶה מְזִיק זֶה. ואילו העורב חשד בנח שמזיקו באשת איש.

ועוד, נאמר בשה"ש רבה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן פְּתִיב (איוב כה, ב): **עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו. הֲרָקִיעַ שָׁל מַיִם וְהַכּוֹכָבִים שָׁל אֵשׁ וְאַיִן מְזִיקוֹן זֶה לְזֶה. מְעוֹלָם לֹא רָאִתָּה חֲמָה פְּגִימָתָהּ שָׁל לְכַנֵּה.**

והעורב החשיב עצמו לחמה ואת נח הלבנה, ובמחשבתו הרעה רצה להראות את פגימת הלבנה, שנה שנאמר בו איש צדיק תמים היה בדורותיו, כביכול פגום הוא ממנו, שהיה חושדו על בת זוגו.

ועל דרך הצח, לכן קורא בקולו רק-רע, רק-רע, רק-רע, לקיים מה שנאמר בדור המבול (סוף בראשית) וְכָל-יֶצֶר מִתְקַשֶּׁבֶת לְבוֹ רַק רַע כָּל-הַיּוֹם. ותיקונו של העורב הוא שיעסוק בגמילות חסדים.

לעומקו של מקרא פר' נח

הם כנגד ה' חומשי תורה וששה סדרי משנה שנתנו לישראל, לומר לסך כעין מה שאמרו מה יונה אינה ניצולת אלא בכנפיה אף ישראל אינן ניצולין אלא בתורה שבכתב ובתורה שבע"פ. ובזה הם מצילין את כל העולם כולו.

לראות תקלו המים (ח,ח).
יש ליתן טעם מדוע אמר תקלו ולא הִתְקַלּוּ וכו'. **ויש לומר** דהיינו מה שאמר דוד המלך ע"ה בתהלים (כט)
קול ה' ה' ה' על-המים.

ועל דרך הצח יאמר, ששלח את היונה לראות **אם כבר נשמע קול ה' על המים**, לרחם על ברואיו. לכן נאמר תקלו, שהן אותיות קול ה'.

ובמסכת ברכות (כט.) למדו מכאן שבע ברכות בתפילת עמידה של שבת, שנאמר במזמור זה **שבע פעמים קול ה'.** וכך נאמר שם: הני שבע דשבתא כנגד מי א"ר חלפתא בן שאול כנגד שבעה קולות שאמר דוד על המים.

ועוד יש לומר, שלכן לא מצאה היונה מנוח לכף רגלה **אלא ביום השבת.**

מה יונה אינה ניצולת אלא בכנפיה אף ישראל אינן ניצולין אלא במצות.

ומכיון שלא ברא הקב"ה את העולם אלא **בשביל ישראל**, חזקה על היונה שתעשה את שליחותה **לבשר על הצלת העולם**, באשר נמשלה לכנסת ישראל.

ועוד יש לומר, כשם שנאמר בעורב ה"א הידיעה על שם שליחותו העתידה אל אליהו הנביא, כן נאמר היונה בה"א הידיעה, היא היונה אשר תעשה שליחותה להציל את דוד המלך כמבואר במסכת סנהדרין צה. **וכעין זה נאמר** בזוה"ק פרשת שלח קס"ד עמ' ב', **היא היונה העתידה להישלח לשים עטרת פז על ראשו של מלך המשיח, משיח בן-דוד.**

ובשימת לב נכתבה היונה שש פעמים בפרשה. **ועל דרך הצח** יאמר: **חמש פעמים** כנגד ה' אותיות שבמילה ישראל, ופעם אחת נוספת כנגד משיח בן דוד כנ"ל אשר עתיד למלוך על ישראל בב"א.

או כלך לדרך זו, חמש אותיות שבמלה "היונה" הכתובה שש פעמים

לעומקו של מקרא פר' נח

ועל דרך הצצה, שם זה מסוגל לקבול תפילות כפי ששמע הקב"ה תפילת היונה לקבל מזונותיה כאשר נשלחה על פני המים. ונאמר ביונה לעת ערב, כפי הפסוק "תכון תפילתי קטרות לפניך משאת פפי מנחת ערב". (תהלים קמא, ב').

ועוד נראה לומר, שכתוב וישלח את היונה ג' פעמים כנגד ג' בתי מקדש. ולכן בראשונה ובשניה לא מצאה מנוח לכף רגלה, ובפעם השלישית לא נזדקקה לשוב אל התיבה כי מנוח הוא לה באלף השביעי. וזה שכתוב (ח, יב) וייקח עוד שבעת ימים אחרים וישלח את היונה ולא יספה שוב אליו עוד. ולכן כתוב וייקח. שלעת כזאת אנו מיחלים.

ועוד יש לומר ולא יספה שוב אליו עוד, לא יספה לא פסקה. שוב אליו אל בן זוגה אל הקב"ה. עוד עד בוא משמיע שלום מבשר טוב. וכמובא בהלכות תשובה להרמב"ם (פרק ז' ה"ה) אין ישראל נגאלים אלא בתשובה.

שאו נשמע קול ה' על המים. וכפי פיוטו של ר' יהודה הלוי, יונה מצאה בו מנוח, ושם ינוחו יגיעי כח.

ועל דרך הרמז והסוד, מובא בספר שרשי השמות להרב רבי משה זכותא, כי יש שם קדוש של קיבול תפילות והוא: ז ק ט י ו טוב לכונו בשומע תפילה בצירוף עם אותיות יהו"ה. כזה:

י ה ו ז ק ט י ה

ולעומקו של מקרא יאמר כי שם ק' זה ז ק ט י הוא היוצא מהפסוק ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה וידע נח פי קלו המים מעל הארץ. והוא מיוסד על נוטריקון:

זית קלו טרף יונה בתוספת אותיות הוי"ה, י'הו' לפניו ו - ה' לאחריו. ונדרש לענין תפילה, שנאמר בפיה. והנוטריקון אינו כסדר התיבות כ"רצוא ושוב" של המלאכים המביאים את התפילות לפני כסא הכבוד.

לעומקו של מקרא פר' נח

בעניני ההשגחה במעשה, אלא אפילו
לא הרהר אחריה.

וַיִּחַל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרֵיהֶם
וַיִּסַּף שַׁלַּח אֶת-הַיּוֹנָה מִן-הַתֵּבָה:
וַיִּיחַל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרֵיהֶם
וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה וְלֹא-יָסְפָה שׁוֹב-
אֵלָיו עוֹד. (ח, י"ב')

וַיִּחַל וַיִּיחַל. פירש רש"י לשון
הַמְתַּנְּה. האחד לשון ויפעל והשני
לשון ויתפעל. והוא לשון העושה
עצמו. שלא היה בו כח יותר לחכות,
כעין: וְהִתְיַחַל. עשה עצמו מְיַחַל
וממתין. עשה עצמו כמו שאמרו גדול
הַמְעַשֵּׂה יותר מן העושה. הגורם לשני
לעשות, כן מכריח עצמו להמתין.

ולעומקו של מקרא יש לומר
שירמוז בזה לסוף גלות המר הזה, לא
להיות מקטני אמנה, ולהתאזר עז
ותעצומות לחכות לגאולתנו ופדות
נפשנו וגם כי יתמהמה נחכה לו, וניחל
לו בדרך של וַיִּפְעַל.

וזה מה שכתוב (איוב לג כט) הֵן כָּל
אֱלֹהִים יִפְעַל אֶל פְּעֻמֵּיהֶם שְׁלֵשׁ עִם גִּבּוֹר

פִּי-יָמִים עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ
(ח, ט')

יש לשאול, לכאורה מה נתינת טעם
יש כאן, והרי יונה תמיד תשוב אל
קיינה. אלא נתינת טעם יש כאן מדוע
לֹא-מִצָּאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף רַגְלָהּ,
וכן מדוע שבה ללא טרף בפיה. פִּי-
מִים עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ.

ורמז יש כאן למה שנאמר באחרית
הימים, ומלאה הארץ דעה את ה'
כמים לים מכסים. ולעת כזאת אין
מנוח לכף רגלה של היונה הנמשלת
לישראל, כי לעת כזאת חכתה וצפתה
להתייגע בעמלה של תורה. וכן אין
צורך בטרף בפיה כי לעת כזאת כל
פה לך יודה.

וַיִּשְׁלַח יְדוֹ וַיִּקְטָהּ (ח, ט').
לכאורה קשה, שהרי יונה חוזרת
תמיד לקיינה, ומה לו לשלוח ידו. אלא
כפי שאמרו נח מקטני אמנה היה, והיה
מתערב במעשה ההשגחה. ובאזה"ח
הק' מצינו שחשש שְׁעִיפָה היא ותפול
למים. והם הם הדברים. וכנגדו
אברהם אבינו שלא רק שלא התערב

לעומקו של מקרא פר' נח

ויש לשאול מדוע יאמר ה' אל לבו ולא לנה. והרי מצינו שהיה מדבר עם נח.

ויש לומר כי את אשר יצטרך נח אכן ידבר עמו ה'. אך לא יגלה אמרותיו הטהורות ומעשיו לעתיד לבא **כי אם אל עבדיו הנביאים**, כמו שנאמר באברהם **המכסה אני מאברהם אשר אני עושה**, (בראשית יח, יז) וכן אצל משה רבנו ושאר עבדיו הנביאים שבכל הדורות. לכן נאמר ויאמר ה' אל לבו וגו'.

ועל דרך הצח יאמר מאי אל לב'ו. ר"ת אל לב בניו ועבדיו.

ובשימת לב, נאמר פעמיים אל לבו. פעם ראשונה בפרשת בראשית, **ויתעצב אל-לבו** (בראשית ו, ו), ופעם שניה בפרשת נח **ויאמר ה' אל לבו** (ח, כא). **ויש ליתן טעם**, מה בין זה לזה.

ולעומקו של מקרא יש לומר שבתחילה אמר כביכול בעצב, **ויתעצב** ה' **כי-עשה את-האדם פארץ ויתעצב**

עד בא משיח צדקנו בב"א. ובראותנו כי יתמו הימים, ואין בכוחנו להמתין, ניחל לו על כל פנים בדרך **ההתפעל**, בדרך של **וייחל**.

טָרַף בפיה, **פירש רש"י טָרַף בפיה**, אומר אני **שזכר היה**, לכן קורא פְּעָמִים לשון זכר ופְּעָמִים לשון נקבה, לפי שכל יונה שבמקרא לשון נקבה, וגו'.

ולעומקו של מקרא, רמז הפסוק, **שבאלף השביעי, תהיה היונה לשון זכר**, והוא רמז לגאולה אחרונה שאין אחריה גלות. **וכעין** שאמרו שיר **חדש** ולא **שירה חדשה**. שאחרי שירה יש עוד שירות, אבל אחרי שיר זכר אין אחריו שירות. **וכן הוא** לשון השל"ה הק' בספר תולדות אדם: שיר חדש הוא שיר הגאולה האחרונה.

ויַרְחַ ה' את-רַיְתָ הַנִּיחָה וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל-לְבָבוֹ וגו' (ח, כא)

לעומקו של מקרא פר' נח

וכוונתו בזה לאחרית הימים. ואשר על כן אמר: **לֹא-אֶסֶף לְקַלֵּל עוֹד אֶת-הָאָדָמָה בְּעֵבֹר הָאָדָם כִּי יַצֵּר לִבּ הָאָדָם רָע מִנְעֲרָיו** וגו'. (ח, כא).

וייש ליתן טעם מדוע יקלל את האדמה **בעבור האדם**, ומה השייכות של נתינת הטעם **כי יצור לב האדם רע מנעריו** לכך שלא יוסיף עוד לקללה.

ולעומקו של מקרא יתבאר, לפי פירושו של רש"י על הפסוק (בראשית לה, ח) **וַתָּמַת דְּבָרָה מִיְנִקַּת רִבְקָה וַתִּקְבְּרַת מִתַּחַת לְבֵית-אֵל תַּחַת הָאֱלוֹן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ אֱלוֹן בְּקוֹת** (ב"ר פא, ה).

מלמד שנתבשר שם **באָבֶל שני**, שהוגד לו על אמו שמתה. והעלימו את יום מותה, **שלא יקללו הבריות פָּרֶס שיצא ממנו עשו**, אף הכתוב לא פרסמה.

הכא נמי, נתקללה האדמה **בעבור** האדם, כעין **פָּרֶס שיצא** ממנה אדם שחטא, ועל ידי כך נתגלגל מוות לבריות.

אֶל-לָבוֹן. והשני **בשמחה**. שנאמר **וַיֵּרַח ה' אֶת רֵיחַ הַנְּיִיחָה** וגו' כמובא במסכת בחגיגה, (ה:): **הָא בְּבִתֵי גְוָאֵי הָא בְּבִתֵי בְרָאֵי**. מה שנאמר **וַיִּתְעַצֵּב אֶל-לָבוֹן**, **העצב** כביכול בחדרים הפנימיים, **בבתי גְוָאֵי**, שנאמר **בְּמִסְתָּרִים תִּבְקֶה-נַפְשֵׁי מִפְּנֵי גְוָה** (ירמיהו יג, ז), ואמר ר' שמואל בר נחמני מפני גאוותה של מלכות שמים, [שנשבתה כביכול משום דור המבול], **והשמחה** היא בבתי החיצוניים, **בבתי בְרָאֵי**. ומפרש המהרש"א הם העמודים החיצוניים שעליהם עומד העולם. והיינו **רֵיחַ הַנְּיִיחָה** דהכא שהוא עמוד העבודה.

ועוד מפרש המהרש"א, **בתי גְוָאֵי** היינו האות ה"א הראשונה שבשם השם, **ובתי בְרָאֵי**, היינו האות ה"א השניה שבשם השם.

והם הם הדברים. שהאות ה' הראשונה עדיין במסתרים כנאמר ויד על כס יה, שאין ה' שלם עד לעתיד לבא, כאשר תעלה **גאוותן של ישראל**, והה"א השניה היא כאשר יהיה השם שלם, ואין שמחה כמוה בעולמות. ולכן אמר **לא אֶסֶף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בְּעֵבֹר הָאָדָם**.

לעומקו של מקרא פר' נח

וַהֲוִינָן בְּהָ, מדוע כתב לֹא אֶסְפָּה, חסר ו' וחסר י'.

ועל דרך הצצה יש לומר כמו שאמרה רחל, **אֶסְפָּה ה' את חרפתי.** ועל דרך אל תקרי. אל תקרי אֶסְפָּה אלא אֶסְפָּה. כן כביכול אומרת האדמה: **אֶסְפָּה ה' את חרפתי שלא יתלו את יצר הרע בי.** אלא משעה שננער מבטן אמו. לכן כתיב **לֹא אֶסְפָּה,** חסר ו' וחסר י'. שבזה סרו טענות האדם מן האדמה. כי אֶסְפָּה ה' את חרפתי.

ועל דרך זו יוטעמו דבריו של רבי יהושע בן לוי במסכת ברכות (יט, עמ'א') **כל המספר אחר מטתן של תלמידי חכמים** [כלומר כל המספר בגנותם לאחר מיתתם] **נופל בגיהנום.**

ויש לעיין מדוע יפול בגיהנום. שהרי במותם כבר אין להם יצר הרע, וכביכול **אספה ה' את חרפתם** היא חרפת היצר הרע. ומה לו לדבר על יצרם הרע שאיננו כבר.

ועוד, שהרי אמר הקב"ה בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין. וכל המספר אחר מטתו של ת"ח, כלומר בגנות יצרו, כאילו מספר בגנות תורתו

ואשר על כן נכתב הטעם מדוע לא יקלל עוד את האדמה בעבור האדם, **כִּי יִצַר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעֻרָיו,** שמעתה גלוי לעין כל כִּי יִצַר לֵב הָאָדָם רַע משננער מבטן אמו, ולא משעה שננער מאדמתו.

ואם עד עתה נתקללה האדמה בעבור אדם הראשון **שיצא ממנה,** מכאן ואילך לא יקללו עוד הבריות את האדמה בעבור האדם, **כִּי יִצַר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעֻרָיו,** משעה שננער מבטן אמו, ואם ירשיע כַּעֲשׂוֹן, יקללו הבריות בטן אמו שיצא ממנה, ולא את האדמה.

עד כאן במידת פורענות. ומידה טובה מרובה ככתוב [דברים לב, מג'] **וְכַפַּר אֲדָמָתוֹ עִמּוֹ.** ופירש רש"י שם: וכפר אדמתו. ומה היא אֲדָמָתוֹ, עִמּוֹ, כשעמו מתנחמים ארצו מתנחמת.

עוד בענין הנ"ל, אומר, **לֹא-אֶסְפָּה לְקַלֵּל עוֹד אֶת-הָאֲדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם כִּי יִצַר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעֻרָיו.**

לעומקו של מקרא פר' נח

**וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ וְאֶת-בְּנָיו
וַיֹּאמֶר לָהֶם פָּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת-
הָאָרֶץ. (ט, א')**

לית מילתא דלא רמיזא באורייתא.
כאן רמז הכתוב על התעצמות בני
ישראל במצרים, כנאמר וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמֵאד בְּמֵאד
וּתְמִילָא הָאָרֶץ אַתֶּם (שמות א, ז).

ובשימת לב יעוין שרבתה ברכת בני
ישראל על ברכת בני נח בברכה
ששית. שלנח נאמרו **חמש ברכות**
ולבני ישראל **שש ברכות**.

לבני נח נאמר פָּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת
הָאָרֶץ היינו **חמש** מלים. **ועל בני**
ישראל נאמר פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ
וַיַּעֲצְמוּ בְּמֵאד בְּמֵאד. הרי **שש** מלים.
והם רמז **לספירה הששית שהיא**
היסוד, שממנה ברכת הדורות.

או כלך לדרך זו, כפירוש רש"י
שלמד נח תורה, והיא תורה שבכתב,
הרי בני ישראל הגדילו לעשות
שהוגים יומם ולילה גם בתורה שבעל
פה. ולכן נתברכו בשש ברכות.

ועוד, שבבני נח נאמר וּמְלֵאוּ אֶת
הָאָרֶץ. ובבני ישראל וּתְמִילָא הָאָרֶץ

שהיתה תבלין ליצרו. ועל כן ראוי
ליפול בגיהנום.

ועוד, הרי אמרו (ברכות יט.) תנא
דבי ר' ישמעאל אם ראית תלמיד חכם
שעבר עבירה בלילה אל תהרהר
אחריו ביום שודאי עשה תשובה.

ובתיקונים (תיקוני הזהר תקונא
חמישאה דף קמא ע"ב) נדרש באופן
שונה, והחליפו **היום עם הלילה**,
שבנוהג שבעולם אדם עולה על יצועו
בלילה ועושה חשבון הנפש על יום
אתמול כי עבר:

אם ראית תלמיד חכם ששקטא ביום אל
תהרהר אחריו בלילה, ונדאי עשה
תשובה.

ואין לך לילה גדול מזה של יום
המוות שבו כל יציר נברא מחזיר
נשמתו בטהרה לאחר שעשה תשובה
בראותו את תהום הגיהנום אשר
תחתיו פעורה.

ואל תהרהר אחר מיטתו **כי כבר אסף**
ה' את חרפתו.

לעומקו של מקרא פר' נח

ועל דרך הצח, ירמזון אליו מליא
לנבואת ישעיהו (ו,ג) וקרא זה אל זה
ואמר קדוש קדוש קדוש יהיה צבאות
מלא כל הארץ כבודו. ונרמז ג' פעמים
קדוש בר"ת ק'ק'ק', ואימתי תתקיים
הנבואה במלואה בזמן שנחזה בג'
פעמים ק' הלא הם כנ"ל קנזי קיני
וקדמוני, ויתקיים אז הכתוב מלא כל
הארץ כבודו, וזה שברך את נח וממנו
הברכה לשם וממנו לאברהם יצחק
ויעקב ומהם לכל בני ישראל, ומלא
את-הארץ.

וכאומרו: מלא את-הארץ בנבואת
ישעיהו מלא כל הארץ כבודו.

ומוראכם וחתכם יהיה על כל-תנת
הארץ ועל כל-עוף השמים בכל
אשר תרמש האדמה ובכל-דגי
הים בידכם נתנו. (ט,ב')

יש לעיין, לפשוטו של מקרא,
לכאורה חסרה תיבה המקשרת את
בידכם נתנו לכל הפסוק. ולכן אינו
מובן מה היא הברכה אשר ברך אלקים
את נח. האם הברכה היא ומוראכם

אתם. שלא רק הם מלאו את הארץ,
אלא גם הארץ מלאה מהם. כאדם
שממלאים את פיו עוד ועוד ואיננו
רוה.

ומלאו את-הארץ.

לעומקו של מקרא, ובדרך הרמז,
יש לומר שכאן רמז הכתוב על
לעתיד לבוא, ומלאו את הארץ, עת
יהיו בארץ המובטחת, ויתמתחו
גבולותיה כארץ הצבי ותמלא הארץ
אותם, ואז יוסיפו עוד שלש ערי מקלט
על הערים האלה, עת יפלו לפנינו גם
הקיני הקנזי והקדמוני. וכדברי
המדרש רבה (בראשית-סדר לך לך-
פרשה מד).

ובשימת לב, קנזי הוא מעשו, קיני
וקדמוני הוא מעמון ומואב, אבל
לימות המשיח יתזרו ויהיו לישראל
וגו', ועי' דברי הרמב"ן שם:
(דברים ב') ורבתינו (ב"ר שם) כלם
אומרים כי קיני קנזי וקדמוני וגו' עתיד
להנחילם להם [לישראל], ובהם נאמר
ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך ונתן
לך את כל הארץ אשר דבר לתת
לאבותיך (להלן יט ח).

לעומקו של מקרא פר' נח

**בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ לַחַיִּים מוֹרְאָכֶם וְחַתְּכֶם
כָּל־פִּי שָׁמַיִם, וּמִמִּילָא בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ גַם
מוֹרְאָכֶם וְחַתְּכֶם עַל הַחַיִּים וְכוּ'.**

וכאומרו: כפי יראת שמים שלכם,
שנתנה בְּיַדְכֶם, כן ינתנו בְּיַדְכֶם
מוראכם וחתכם על החיות והעופות
ודגי הים.

**ועל דרך הרמז תִּדְרָשׁ הַסְּמִיכוֹת שֶׁל
בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ לְדַגֵּי הַיָּם, כַּמִּין חוֹמֵר.**

ולומר: שדגי הים בתרגום הם **בְּיַדְכֶם**
יָמָא. ונוני ימא מרמזים על הנוני"ם
ההפוכים שבפרשת בהעלתך, לפני
ואחרי פרשת ויהי **בנסוע הארון**. ושם
נדרשים הנוני"ם להפסיק בין פורענות
לפורענות. **וכפירוש רש"י שם:** עֲשֵׂה
לו סימניות מלפניו ומלאחריו לומר
שאין זה מקומו, ולמה נכתב כאן כדי
להפסיק בין פורענות לפורענות וכו'.
כדאיאתא בכל כתיבי הקדש (שבת קטז).

לומר לך, שכל הבריאה כולה ניתנת
בידי עמלי התורה, ומתקיים בהם:
בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ. (וכאזה"ח הק' עה"פ
וישב הים לאיתנו, פר' בשלח).

**וְחַתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְגו',
או הברכה היא שְׁבִידְכֶם נִתְּנוּ כָּל חַיַּת
הָאָרֶץ.**

ור' אברהם אבן עזרא פתר בשני
אופנים. באופן האחד הוסיף את המילה
כי. **כי בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ**. ולפי זה תהיה
בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ **נתינת טעם**, לברכה
ומוֹרְאָכֶם וְחַתְּכֶם יהיה על כל החיות,
כי החיות והעופות כולם ניתנו בידכם.

באופן השני פירש האבן עזרא
שְׁבִידְכֶם נִתְּנוּ דְּבִק עִם **וּמוֹרְאָכֶם**.
כלומר **וּמוֹרְאָכֶם וְחַתְּכֶם בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ**
על כל החיות וכו'. ולפי זה **בְּיַדְכֶם**
נִתְּנוּ. הוא חלק מהברכה של **וּמוֹרְאָכֶם**
וְחַתְּכֶם.

ולעומקו של מקרא נראה לפרש
באופן שלישי, **שמוֹרְאָכֶם וְחַתְּכֶם** על
החיות, מותנה **במוֹרְאָכֶם וְחַתְּכֶם**
מהקב"ה.

וּמוֹרְאָכֶם וְחַתְּכֶם מהקב"ה, **בְּיַדְכֶם**
נִתְּנוּ כאומרם ז"ל: **הכל בידי שמים**
חוץ מיראת שמים, שהיא **בידכם**.

ואשר על כן באומרו **וּמוֹרְאָכֶם**
וְחַתְּכֶם בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ, כוונתו כפולה.

לעומקו של מקרא פר' נח

המילה ב' אָדָם על שני עדים. שהם שני בני אדם. ב' אָדָם.

ועוד תרמוז המילה ב' אָדָם על כך שאין בית דין שקול. שאם תצרף שְׁנֵי ב"ד של כ"ג הרי ב"ד של מ"ו, ואין ב"ד שקול, ובתוספת של דָּן אחד הוי ב"ד של מ"ז, גימטריה ב' אָדָם.

שִׁפְדָּ דָם הָאָדָם בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָּד. (ט, ט')

יש לשאול, מדוע יכתוב הפסוק דבר שאינו כפשוטו. והרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו.

ולעומקו של מקרא, ירמוז הפסוק לכלל של מידה כנגד מידה. וכפי שאמרו במסכת סנהדרין (לז:): דין ארבע מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו. וכו'.

ועוד רמז הכתוב שְׁפִי־דָם נִתְּנוּ ללמוד כל התורה כולה. לכן נסמך לנוני ימא. הם הדגים הצוללים במעמקי ים התורה, מהתנאים ואמוראים ועד אחרון התלמידים.

וְאָדָּ אֵת דְּמָכֶם לְנַפְשֵׁיכֶם אָדָרְשׁ (ט, ה')

יש לעיין מדוע שינה הכתוב לומר דְּמָכֶם בחיריק ולא דְּמַכֶּם בפתח. ושמא יש לומר שלא רצה הכתוב לפתוח פתח לבעל דבר לומר דְּמַכֶּם בפתח, שלא להחזיר השפיות דמים שהיתה אצל קין, לכן שינה לחיריק שהיא הקטנה שבנקודות. וכפי שאמרו חז"ל בכמה מקומות, לישנא מעליא נקט.

שִׁפְדָּ דָם הָאָדָם בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָּד. כִּי בְצַלֵּם אֱלֹהִים עָשָׂה אֵת הָאָדָם (ו, ט')

בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָּד. פירש"י בְּאָדָם על פי עדים. ועל דרך הצח, תרמוז

לעומקו של מקרא פר' נח

תורה במעי אמו. **ם** כנגד ארבעים יום של יצירת הולד. ורוצח זה פגם בכל מעשה היצירה האלו. והשחית הצל"ם, על כן יפרע אלקים ממנו במידת הדין **כִּי בַצֵּלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת-הָאָדָם**.

כִּי בַצֵּלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת-הָאָדָם.
(ט,ו')

יש ליתן **טעם** מדוע כאן נאמר **בַּצֵּלֶם** אלקים **עָשָׂה** ולעיל בפרק א פסוק כז' נאמר **בַּצֵּלֶם אֱלֹקִים בָּרָא**.

ולעומקו של מקרא יש לומר חילק הכתוב **עשיה** לגוף ובריאה לנשמה.

וכאן שהרוצח פגע **בגופו**, נאמר **כִּי בַצֵּלֶם** אלקים **עָשָׂה** אֶת הָאָדָם. ולעיל במעשה הבריאה נאמר **בַּצֵּלֶם אֱלֹקִים בָּרָא אֶת-הָאָדָם**. וכפי שאמרו ג' שותפים באדם. אביו ואמו והקב"ה. ובזה הם שונים משאר החיות והבהמות. ואשר על כן נאמר במעשה הבריאה **בַּצֵּלֶם**

כִּי בַצֵּלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת-הָאָדָם
(ט,ו')

כִּי בַצֵּלֶם. היא לכאורה נתינת טעם מדוע יומת על פי **עדים** חיים [ולא עדויות של עצמים דוממים] ועל פי **דִּינָיִם**. ויש להבין נתינת טעם זו.

ושמא יש לומר, שהרוצח פגם כביכול **בצלם אלקים**, לכן יומת על פי העדים שהם **בצלם** אלקים, לפני השופטים הנקראים **אלהים**.

ועוד אפשר לומר שהוא נתינת טעם **למדה כנגד מדה** האמורה לעיל. ומדה כנגד מדה תפעל עתים לזכות במידת הרחמים, ועתים לחובה במידת הדין הנקראת **אלקים**. הרוצח פגם כביכול בצלם **אלקים** של חבריו, תבוא מידת הדין של צלם **אלקים** ותתבע את עלבונו. ואף כי לא יהיו עדים, הרי בידי שמים מסור הדבר. וכנ"ל.

ועוד י"ל על דרך הצח, בפירוש **בַּצֵּלֶם: צ** כנגד שמשביעים אותו ביצירתו תהיה **צדיק** ואל תהיה רשע. ל כנגד לימודו, מה שהקב"ה מלמדו

לעומקו של מקרא פר' נח

הָרְאִיתִּיהָ. הראתיה לבריות. ומה שאמר בלשון וראיתיה לשַׁבֵּר את האזן.

ועוד י"ל, וְרָאִיתִּיהָ כמו וירא אלקים כי טוב. **כבר** מאז בריאת העולם רָאִיתִּיהָ להיות אות הברית לסימן טוב.

וְהָיָה בְּעֵנְנֵי עָנָן עַל-הָאָרֶץ
וְנִרְאָתָה הַקֶּשֶׁת בְּעָנָן (ט, ט')

כאן הודיע הכתוב שאין לתת **טעם טבעי** לתכונת הקשת הגם שתבוא בעת יהיו שמש ומים יחדיו, לא זאת הקשת של אות הברית. כי קשת אות הברית תבוא **ברצונו**. לכן אמר **בְּעֵנְנֵי עָנָן**.

לומר לך שאין כאן גילוי חוץ מרצון ה'. אלא **גילוי שכינה** יש כאן, ואשר על כן אמרו (שו"ע סימן רכ"ט) לא להתבונן בקשת יתר על המידה אלא רק לראותה כדי ברכה.

ולעומקו של מקרא ועל דרך הרמז יֵאָמֵר: **בְּעֵנְנֵי מַלְשׁוֹן לְהַעֲנוֹת**

אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכַר וַיִּנְקְבָה בָּרָא אֶתֶם.

שכל אחד ונשמתו הוא, לכן נאמר **בָּרָא אֹתוֹ** ושניהם יחד ושרש נשמתם אחד המקושר לבורא האחד והמיוחד. לכן נאמר **בָּרָא אֶתֶם**.

וְאֲנִי הִנְנִי מְקִים אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם
וְאֶת-זַרְעֲכֶם אֶתְרִיכֶם (ט, ט').

וְאֲנִי הִנְנִי. כאן רמז לשם השולט בחדש חשון והה"י היוצא מר"ת וְדָבַשׁ הַיּוֹם הַזֶּה יְהו"ה [דברים כו, טז'] כמובא בתיקוני הזהר הק'. כיצד: ואני הַנְּנִי ר"ת ו"ה ובמילה הַנְּנִי ה' בתחילה וי' בסוף. והיינו והה"י.

וְהָיְתָה הַקֶּשֶׁת בְּעָנָן וְרָאִיתִּיהָ לְזָכֹר
בְּרִית עוֹלָם. (ט, טז).

יש ליתן את הדעת מאי וְרָאִיתִּיהָ שאמר הקב"ה, והרי הקב"ה הוא **שעשאה**. אלא אל תקרי ראיתיה אלא

לעומקו של מקרא פר' נח

לְיִזְכֹּר הַיַּיִנוּ זְכוּרוֹת.

קִשְׁתַּי הַיַּיִנוּ שׁוֹפְרוֹת. והוא ר"ת קול
שֶׁל תְּרוּעָה. והקשת כפופה כשופר
להיות כל השומע אותו נשבר לבו
בקרבו, כ בראותו את הקשת ישבר
לבו בקרבו מעצמת גילוי השכינה.

ומה שאמר בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-
נַפְשֵׁי חַיָּה אֵלוּ מַלְכוּיֹת.

ועוד על דרך הרמז, קש"ת, בראשי
תיבות קשר של תפילין, קבלתה של
תורה. קידוש של שבת. שבזכות כל
אלו מתקיים העולם. כפי שבאה הקשת
להודיע לעולם.

וַיִּחַל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרֶם.
(ט, כ) ויחל לשון חולין התחלה.
ולשון לחול. כמו ברכות יחולו על
ראשו.

ורצה לומר בזה שהתחיל עניני
החולין בעולם, וְהִחֲלָה הַחֹל על
הקדש.

לתפילותיכם. כשארצה לענות
לתפילותיכם, אראיכם הקשת בענן.
ויהיה ענן מלשון עננו.

ויהיה נרמז בדברי יעקב אבינו
שאמר (בראשית מז, כב) וְאֲנִי נִתְּנִי
לְךָ שָׁכֶם אֶחָד עַל-אֶחָיךָ אֲשֶׁר לְקַחְתִּי
מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּתַרְבִּי וּבְקִשְׁתִּי. ותרגם
אונקלוס שם מלשון בקשתי: בְּצֹלוֹתֵי
וּבְבָעוֹתֵי.

ועוד יהיה נרמז על דרך הסוד,
במה שאמר וְהָיָה. וְהָיָה בְּעֲנָנֵי עָנָן.
שהוא לשון הוי"ה, מידת הרחמים
העונה בעת רצון. הוא שם ה' השולט
בחדש תשרי חדש הרחמים והסליחות,
היוצא מן הפסוק (בראשית יב, טו)
בסופי תיבות: וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שְׁרֵי
פְרָעָה.

וְהָיְתָה הַקִּשְׁתַּי בְּעָנָן וַרְאִיתִיהָ לְיִזְכֹּר
בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-
נַפְשֵׁי חַיָּה בְּכָל-בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל-
הָאָרֶץ (ט, טז)

כאן רמז הכתוב על מלכויות, זכרונות
ושופרות.

לעומקו של מקרא פר' נח

וַיִּשְׁפֹּךְ מִן-הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֶהְלֵה. (ט, כא')

לית מילתא דלא רמיזי באורייתא. לעומקו של מקרא, ירמזון אלין מליא לנס פורים שנתברכו בו בני ישראל מתוך קלקולו של אחשורוש ביין. כיצד:

וַיִּשְׁפֹּךְ אוֹתוֹת וּשְׁמֵי.

מִן-הַיַּיִן אוֹתוֹת הַמֶּזֶן.

וַיִּשְׁכָּר רמז לאחשורוש.

וַיִּתְגַּל רמז למגילה

וכן רמז למרדכי

אשר הִגְלָה עִם הַגּוֹלָה.

וכאומרו, כשם שנתברך שם שמצאצאיו בני ישראל, מקלקולו של נח ביין, כן נתברכו ישראל מקלקולו של אחשורוש ביין.

וַיִּרְא חָם אֲבִי כְנַעַן אֵת עֲרוֹת אָבִיו וַיַּגֵּד לְשָׁנָיו אֲחִיו בְּחוּץ (ט, כב')

יש ליתן טעם לאומרו בחוץ. וכי מה לי היכן היו. ופירש הרמב"ן והנה החטא שראה חם ערות אביו ולא נהג בו כבוד שהיה ראוי לו לכסות ערותו

וממנו למדו דור הפלגה שנאמר (יא, ו') וְזֶה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת. וההבדל בין דור הפלגה לנח שנח היה הראשון להתחיל חולין כיתיד. ודור הפלגה היו הראשונים להתחיל חולין ברבים.

וכי תימא והרי היו דורות קודמים לנח שנאמר בהם (בראשית ד, כו') וּלְשֵׁת גַם-הוּא יָלַד-בֶּן וַיִּקְרָא אֹת-שְׁמוֹ אֲנֹשׁ אֵז הוּחַל לְקָרָא בְּשֵׁם יְהוָה, ופירש רש"י אז הוחל. לשון חולין, לקרא את שמות האדם ואת שמות העצבים בשמו של הקב"ה, לעשותן אלילים ולקרותרן אלהות.

יש לומר ההבדל שהדורות שנאמר בהם אֵז הוּחַל לְקָרָא בְּשֵׁם יְהוָה, היו יחידים שנודעו ברשעותם. אבל נח היה כביכול איש סודו של הקב"ה. והיה הוא הנקרא איש צדיק תמים מתעסק בחולין. לכן נחשב לו שהיה הראשון שהחל להחיל חולין בעולם. ולעומתו אברהם שהיה הראשון לקדש שם שמים לעין כל.

לעומקו של מקרא פר' נח

בְּשׁוּקָא. שמתוך ששמר על מצות הציצית, שמרה היא עליו שינוס החוצה, לשוק ולא יחטא לאלקים.

ובמדרש פליאה מובא שהציצית היא בגדי החמודות שלקח יעקב מעשו שלקח מנמרוד שלקח מאדם הראשון, היא הנקראת כתנות אור באל"ף, כפי שכתב ר' מאיר בתורתו. ויעקב לבשם בעת אשר קבל ברכת אביו יצחק. ונתנה ליוסף.

וְרָאָה מה בין יוסף לְחָם. יוסף יצא השוקא לפני העבירה, וינס מפניה. וחם יצא השוקא אחרי העבירה באביו, כמתגאה במעשיו. ואשר על כן נתקללו כנען וחם, ולעומתם שם ויפת נתברכו.

ועוד יש ליתן טעם מדוע יתקלל כנען. והרי אביו חם עשה מה שעשה ולא הוא. ורש"י פירש בשם רבותינו מהמדרש רבה כנען **ראה** והגיד לאביו לכך הוזכר על הדבר ונתקלל.

ושמא יש לומר שכנען לא נמנע מלראות את זקנו בקלקלתו, ולכן נתקלל. **ויש לשאול**, והרי מעשה חם באביו חמור יותר, אלא קללת הבן כמוה קללת האב, ובקללתו כלל

ולכסות קלונו שלא יגידנו גם לאחיו והוא הגיד הדבר לשני אחיו **בפני רבים** להלעיג עליו וזה טעם "בחוי" וכן תרגם אונקלוס "בשוקא" וטעם וידע את אשר "עשה לו" שגלה חרפתו לרבים. **עכ"ל**.

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח, יש לומר שתרמוז הפרשה לתוקף **מצות הציצית**. שלכן ציינו הבורא ית' **וְרָאִיתֶם אוֹתוֹ**, לתקן כל רְאִיּוֹת האסורות. **וְשָׂם** שנוזהר ביותר לכסות אביו בכבוד ונמנע ביותר מלראות בקלקלתו, בזה זכה כפירוש רש"י לכיסוי של כבוד, וזכו בניו **לטלית של ציצית**. וכמבואר לקמן.

ולכן הדגיש הכתוב לְשָׁנֵי אָתְיוּ בַּחֲוִי. רמז למצות הציצית שתכליתה להיות **בַּחֲוִי**. לקיים **וְרָאִיתֶם אוֹתוֹ**. וגם להסוברים **שיש להסתיר את החוטים** על פי הסוד, על כל פנים יהיה **מסתכל בהם בעת הברכה**, כתרגום יונתן בן עוזיאל.

ואונקלוס תרגם **בַּחֲוִי בְּשׁוּקָא**. וירמוז ליוסף **הצדיק** שהשאיר בגדו בידה של אשת פוטיפר וינס ויצא **החוצה**, ותרגם אונקלוס גם כאן

לעומקו של מקרא פר' נח

וייש להבין על מה ולמה נצטוו בני ישראל לקבור את גוג שבעה חדשים. ואם תאמר כדי לטהר את הארץ, מדוע יהיה מוטל דוקא על ישראל. והרי בימי גוג ומגוג יהיו הכל לעבדים לישראל.

וייש לומר שמזמן נח כבר נצטוו על הדבר, כפי שמביא רש"י בפירושו עה"ת. והיא תכנית של קורא הדורות מראש. אשר בעת השתכר נח ונתגלה קלונו, באו שם ויפת להציל כבודו של אביהם, שנתבזה על ידי חם אחיהם. ושם נאמר: ויקח שם ויפת את-השקלה וישימו על-שכם שניהם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם אחרנית וערות אביהם לא ראו.

מפרש רש"י: פרק ט' פס' י"ח: ויקח שם ויפת. אין כתיב ויקחו אלא ויקח, לימד (ב"ר לו, ו.) על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת, לכך זכו בניו לטלית של ציצית, ויפת זכה לקבורה לבניו, שנאמר אתן לגוג מקום שם קבר (יחזקאל לט, יא.).

יוצא איפוא ששם ויפת זכו במדה כנגד מדה לכיסוי של כבוד. הם כיסוהו בכיסוי של כבוד שלא יתבזה,

קללת שניהם. ומדה טובה מרובה, ברכת הבנים כמוה כברכת האבות, ובברכתם של הבנים נכללים אבותיהם. כברכת יעקב לאפרים ומנשה, ויקרא בהם שמי ושם אבותי.

ויקח שם ויפת את-השקלה
וישימו על-שכם שניהם (ט, כג')

מפרש רש"י: [פרק ט' פס' י"ח] ויקח שם ויפת. ויקחו אין כתיב כאן אלא ויקח, לימד (ב"ר לו, ו.) על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת, לכך זכו בניו לטלית של ציצית. (וכמפורש לקמן בענין גוג ומגוג).

וקחה ביום ההוא אתן לגוג מקום שם קבר בישראל וגו' וקברו שם את גוג ואת כל המונה וקראו גיא המון גוג: וקברום בית ישראל למען טהר את הארץ שבעה חדשים. (יחזקאל, לט, יב)

לעומקו של מקרא פר' נח

שנתאמץ פחות במצוה יזכה במותו בלבד לכיסוי של כבוד והוא להיקבר, שתכסהו האדמה ולא יהיה למאכל עוף השמים.

ועדין יש לשאול, והרי בנים רבים היו לשם, וממנו עממים רבים, ומנין שיזכו לטלית דוקא בני אברהם, **אלא יש לומר** על פי המדרש רבה, (בראשית, פרשיה מג, ט') שכאשר אמר אברהם למלך סדום (בראשית יד, כג') **אם-מחוטל ועד שרוף-נעל ואם-אקח מקל-אשר-לך ולא תאמר אני העשרתי את-אברם** אמר רבי אבא בר ממל אמר לו הקדוש ברוך הוא את אמת אמתך אם מחוט, **תפיד שאני נותן לבניך מצות ציצית**, היך מה דאת אמר (במדבר טו, לח): ונתנו על ציצת הפנף פתיל תכלת, ומתרגמינן **חוטא דתכלתא**.

היוצא איפוא, שמצות טלית ניתנה לבני שם. ועדין איני יודע כביכול מי יקבלנה. וכאשר בא אברהם ואמר אם אקח מחוט וגו' ולא תאמר אני העשרתי את אברם, נבחר אברהם אבינו מכל צאצאי שם להיות זוכים בטלית עם ציצית.

לכן יזכו לכיסוי של כבוד. **שם**, יזכו בניו לטלית של ציצית, ויפת יזכו בניו שיכסו את גוג ומגוג וכל חילותיו **בעפר**, לאחר מלחמת גוג ומגוג, ולא יהיה למאכל עוף השמים.

ורש"י נתן טעם מדוע שפר חלקו של שם, יותר מיפת. שהרי שניהם נתאמצו במצוה. אלא ששם נתאמץ יותר. שנאמר **ויקח שם ויפת את-השמלה**, פרסם הכתוב את שם לפני יפת. ועוד שכתוב ויקח ולא ויקחו. כלומר שהאחד נתאמץ יותר ואיזה הוא זה שם שכתוב ראשונה. **ויקח שם**. לכן מבני בניו של שם יזכו לכיסוי של כבוד בחייהם, בתפילה, היא הטלית של ציצית, וגוג ומגוג מצאצאיו של יפת יזכו לכיסוי של כבוד לאחר מותם, לקבורה.

ועל כך יש לשאול, והרי יש לפניו יתברך דרכים רבות לזכות את ברואיו. ומדוע יבחר ליפת דוקא לזכותו במותו, ולא בחייו. **ויש לומר**, על דרך מה שהכתיב בתורה **וחי בהם. שהמצוות נתנו לחיות בהם**. ושם נתאמץ במצות **כיבוד אב**, שניתנה גם לגויים. ולכן זכה בחייו לטלית נאה לבני בניו, הם עם בני אברהם. ויפת

לעומקו של מקרא פר' נח

והזו"ל רמזו לזה במסכת ברכות, (דף י' עמ"א) למה נסמכה פרשת אבשלום לפרשת גוג ומגוג שאם יאמר לך אדם כלום יש עבד שמורד ברבו [והכוונה לגוג ומגוג שבא למרוד בהקב"ה] אף אתה אמור לו כלום יש בן שמורד באביו, אלא הוה [שכך היה עם אבשלום שמרד באביו] הכא נמי הוה כלומר כך יהיה בגוג שמרד ברבו.

כאן גילה הכתוב, על ידי אבשלום, שכל מה שגוג מורד ברבו כבר נמצא בשרשים של זלזול בכבוד אב על ידי יפת מאבותיו. ושמך מוכיח עליו, אב-שלום. שאם בן יכבד אב ועבד אדוניו, אזי שלום יהיה לו. **ודוד המלך ראה לתקן את הדבר הזה משרשו** לכן אמר בני אבשלום בני בני וגו' שמונה פעמים, להעלותו ולהחזירו לשרשו. ואמרו בגמ' (סוטה י' עמ"ב) שבע פעמים להוציאו מגיהנום, ופעם שמינית י"א להביאו לעולם הבא. כלומר להחזירו לשרשו. ויש לומר שעל ידי תפילת דוד המלך, החזירו לשרשו של אברהם אבינו שאמר ליצחק הנני בני, ונאמר גם שם בני, בנו, שבע פעמים.

ודייקא נמי ברש"י כדלעיל, על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת, לכך זכו בניו לטלית של ציצית. והיינו, שעל ידי שם זכו לטלית בלבד. והיא של ציצית, אבל עדין ללא ציצית. ובציצית עצמה זכו רק בבא אברהם, ובזכות שאמר אם אקח מחוט וגו', זכו בזכותו לפתיל תכלת הוא הציצית להיות על הטלית שניתנה להם על ידי שם.

ולעומקו של מקרא יש לומר, שבזכות הכיסוי כבוד של הציצית, וציצית דומה לרקיע, זכו אחרי כן כל עם ישראל על ידי אהרון גם לכיסוי כבוד של ענני כבוד. כי אהרון הכהן נתכהן בבגדי כבוד, של כהונה, ולכן ראוי שיהיו ענני כבוד על ידו. **וכל היקר הזה על ידי התאמצות במצות כיבוד אב, שהיא דוגמא לכיבוד אבינו שבשמים.** ויפת שלא נתאמץ במצוה זכה לכיסוי הקבר. ויש לומר שלכן קוראים את קבורת גוג בסוכות. שעל ידי כך מתבררת מתנת קורא הדורות מראש לבני בניהם של שם ואברהם, בעודנו יושבים תחת צילא דמהימנותא היא כיסוי כבוד זכר לענני הכבוד. ולכן נקראת סוכה כך, מלשון כיסוי.

לעומקו של מקרא פר' נח

סופם של המעשים מי יְשׁוּרֵם, אלא רק הקב"ה יודע תעלומות.

וזה שסיים הפסוק וְעָתָה לֹא-יִבְצָר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יִזְמֶוּ לַעֲשׂוֹת. ופירש"י בתמיהה, יבצר לשון מניעה. וכאומרו, האם יחשבו שאין מונע מהם והרי ההשגחה המניעה את כל העולמות, היא תמנע מהם.

ועל דרך הצח, אפשר לומר לא יִבְצָר מֵהֶם גם בניחותא. שכל קלקולם כקלקולו של נח בא מן היין, ועתה לא יִבְצָר מהם בציר הענבים לעשות מהם יין לקלקול. וזה שפירש"י (ט,כ') שהיה לו לעסוק תחילה בנטיעה אחרת.

וְהַיִּינָן בָּהֶם, מאי נטיעה אחרת. מובא במדרש ב"ר נטיעה שאין עמה תקלה, כגון עץ הזית, שלא נשטף במבול.

ולעומקו של מקרא יש לומר מאי נטיעה שאין עמה תקלה, נטיעת עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר. וכן נטיעת האמונה, לספר בשבחי ה' והשגחתו אשר הנהיג את התיבה, וכו'. שהיא נטיעה שאין עמה תקלה.

ולעומקו של מקרא יש לומר, שלכן נצטוו ישראל לקבור את גוג שבעה חדשים. שעל ידי התאמצות בקבורתם, שבעה חדשים, מעלים גם הם שבע פעמים את מצות כיבוד אב.

וַיֹּאמֶר יְהוָה הֵן עָם אֶחָד וְשָׂפָה אֶחָת לְכֻלָּם וְזֶה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת וְעָתָה לֹא-יִבְצָר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יִזְמֶוּ לַעֲשׂוֹת (יא,ו')

וְזֶה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת.
יש ליתן טעם מאי וְזֶה ומאי הַחֲלָם.

ולעומקו של מקרא יש לומר, וְזֶה הכוונה לנח שנאמר בו זֶה ינחמנו. הַחֲלָם שלמדו כולם מנח שנאמר בו וַיִּחַל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַע כָּרֶם (ט,כ') ופירש"י שם עשה עצמו חולין. והתחילו כולם לעשות חולין בעולם כמוהו.

ועוד יש לומר כאן למדה התורה כלל גדול בהשגחת השם בעולם בענין הכל צפוי והרשות נתונה. שאע"פ שהכל צפוי, עדין הרשות נתונה לאדם. אבל רק להתחיל את המעשה. כי

לעומקו של מקרא פר' נח

וזה שמובא במדרש רבה, אָמַר רַבִּי לְוִי בְּכָל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר אֵין לָהּ, הָיָה לָהּ. [כלומר בסופה היה לה]. וְתַהֲיִי שְׂרָיָה עֶקְרָה אֵין לָהּ וְלֹד, [ובסופה] הָיָה לָהּ, וְה' פָּקַד אֶת שְׂרָיָה. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר רַבִּי עֶקְרָה לֹא יִלְדָה פְּצָחֵי רַגְהָ וְצִהְלֵי וְגו'.

ומסיים המדרש, צִיּוֹן הִיא דִּרְשׁ אֵין לָהּ, וְהָיָה לָהּ (ישעיה נט, כ): וּבֵא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל, (ישעיה נד, א) רַבִּי עֶקְרָה לֹא יִלְדָה פְּצָחֵי רַגְהָ וְצִהְלֵי לֹא-תִלְדָה כִּי-רַבִּים בְּנֵי-שׁוֹמְמָה וְגו' אָמַר ה'.

וכאומרו: הֵהֱתַעֲוֹרוֹת שֶׁל אַבְרָהָם וְשָׂרָה לִלְכַת אַרְצָה כִּנְעַן עִם צִוּוֵי ה', מִמֶּנָּה תּוֹצְאוֹת חַיִּים עַל יַדֵי קוֹרָא הַדּוֹרוֹת מֵרֹאשׁ לְעוֹרֵר דְּרִישַׁת צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם עַת וּבֵא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל בִּב"א.

וַיִּמַּת תִּרְחָ בְּחָרָן. (יא, לב)

פִּירֵשׁ רַש"י בְּחָרָן הַנּוֹ"ן הַפּוֹכָה, לומר לך עד אברהם חרון אף של מקום. ובמסורה לאחת השיטות,

פ

כשרגל הנון לא באמצע ראשה אלא כאילו התרחקה שמאלה והראש נוטה ימינה. ועל דרך הצח: הגבורה והדינים המרומזים בשמאל התרחקו, וראש הנון נוטה ימינה לכיוון קו החסד, ומרמז על אברהם עמוד החסד הממשיך לעולם חסדיו של מקום.

להפטרת נח

לפשוטן של דברים נקשרה הפטרה לפרשה ע"י הפסוק (ישעיהו נד, ט) כִּי מִי נַח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְר מִי נַח עוֹד עַל הָאָרֶץ וְגו'.

ולעומקו של מקרא, יקשור תחילת הפטרה לסיום הפרשה. שנאמר וְתַהֲיִי שְׂרָיָה עֶקְרָה אֵין לָהּ וְלֹד (יא, ל) ותחילת הפטרה היא רַבִּי עֶקְרָה לֹא יִלְדָה פְּצָחֵי רַגְהָ וְצִהְלֵי וְגו' (ישעיהו נד, א).

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל:

leshem895@gmail.com